

Sondaj privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației, februarie 2010

Sinteză

Înăsprirea standardelor și termenilor de creditare¹ a continuat și în T4/2009, cu excepția acelor privind creditul ipotecar (care nu s-au modificat). Cererea de credite din partea companiilor s-a restrâns suplimentar.

A. Sectorul companiilor nefinanciare

- **Standardele de creditare** au continuat să se înăsprească în T4/2009, dar mai puțin decât se aștepta în trimestrul anterior. Este posibil ca acest ciclu al înăsprișilor succesive să se apropie de final, deși sunt unele bănci care consideră că și în viitor se va manifesta o creștere a restrictivității în creditare.
- **Termenii creditării** pe care băncile i-au modificat în T4/2009 au vizat în principal înăsprirea altor clauze contractuale decât cele legate de costul, garanțiile sau maturitatea finanțării.
- **Cererea de credite** a continuat să se restrângă și în T4/2009, contrar așteptărilor ce indicau stoparea evoluției. Băncile anticipează că declinul cererii se va reduce în T1/2010.
- **Riscurile asociate companiilor** au sporit la nivelul întregii economii. În opinia băncilor, cele mai riscante sectoare de activitate sunt construcțiile, tranzacțiile imobiliare și, mai recent, industria. Corporațiile prezintă pentru prima dată riscuri în creștere semnificativă.

B. Sectorul populației

- **Standardele de creditare** au înregistrat evoluții mixte: i) în cazul creditelor ipotecare nu s-au înregistrat modificări notabile, dar ii) s-au înăspriș pentru creditele de consum. Așteptările indică încheierea ciclului de restrictivitate pentru standardele de creditare.
- **Termenii creditării** nu au cunoscut modificări importante, cu excepția diminuării suplimentare a ponderii maxime a serviciului datoriei în venit pentru toate tipurile de credite.
- **Cererea de credite** ipotecare și de consum a rămas în T4/2009 la nivelul trimestrului anterior. Doar cererea de carduri de credit pare să fi înregistrat un ușor avans. Așteptările băncilor nu indică momentan o revigorare a cererii de credite din partea populației.

¹ A se vedea Anexa pentru aspecte legate de caracteristicile și terminologia sondajului. Aprecierile privind standardele și termenii creditării, cererea de credit sau riscurile asociate creditării sunt realizate prin prisma soldului conjunctural, care se calculează pe baza răspunsurilor băncilor în aceste privințe (detalii în Anexă).

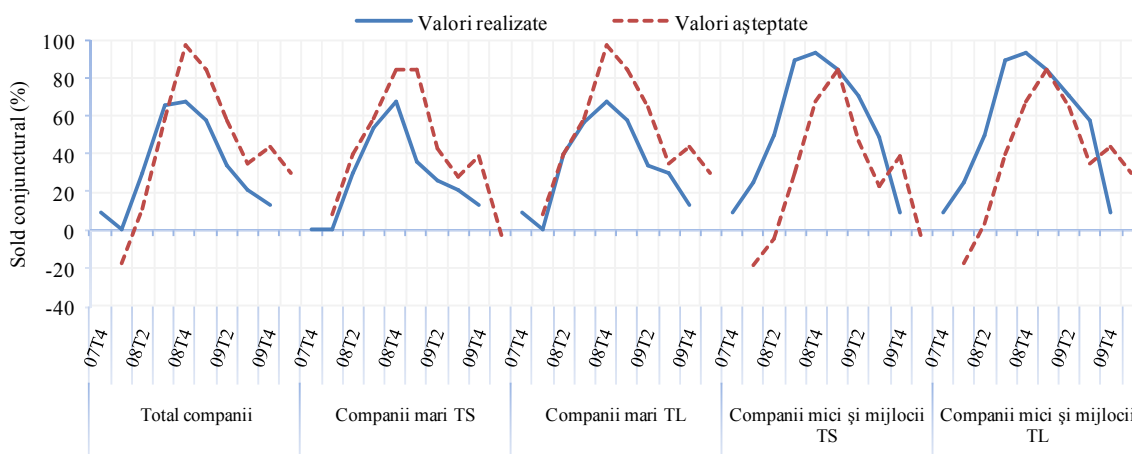
A. Creditarea companiilor nefinanciare

A1. Standardele de creditare

La nivel agregat, standardele de creditare au fost ușor înăsprite în T4/2009 (Grafic 1). Procentul net al băncilor ce au adoptat asemenea măsuri a fost de 13 la sută. Restul băncilor nu au considerat oportună o nouă revizuire, chiar dacă așteptările lor *ex-ante* indicau această direcție. Nivelul cumulat al restrictivității standardelor de creditare, coroborat cu cererea de credit în scădere, au favorizat într-o oarecare măsură atitudinea mai neutră a băncilor. Acest ciclu de înăsprirea standardelor de creditare ce durează de aproape doi ani ar putea să se încheie, deși unele bănci nu exclud continuarea lui.

În structură, înăsprirea ușoară a standardelor de creditare a fost nediferențiată în funcție de mărimea firmei (IMM-uri vs. corporații). Evoluțiile anterioare defavorizau accesul la finanțare al IMM-urilor comparativ cu cel al corporațiilor, urmare percepției mai mici la risc în cazul celor din urmă. Perspectivele ofertei de credit către companii se diferențiază după criteriul maturității. Procentul net al băncilor care semnalează o înăsprirea a standardelor pentru creditele pe termen lung este de 30 la sută, în timp ce se consideră că nu vor mai avea loc modificări pentru creditele pe termen scurt.

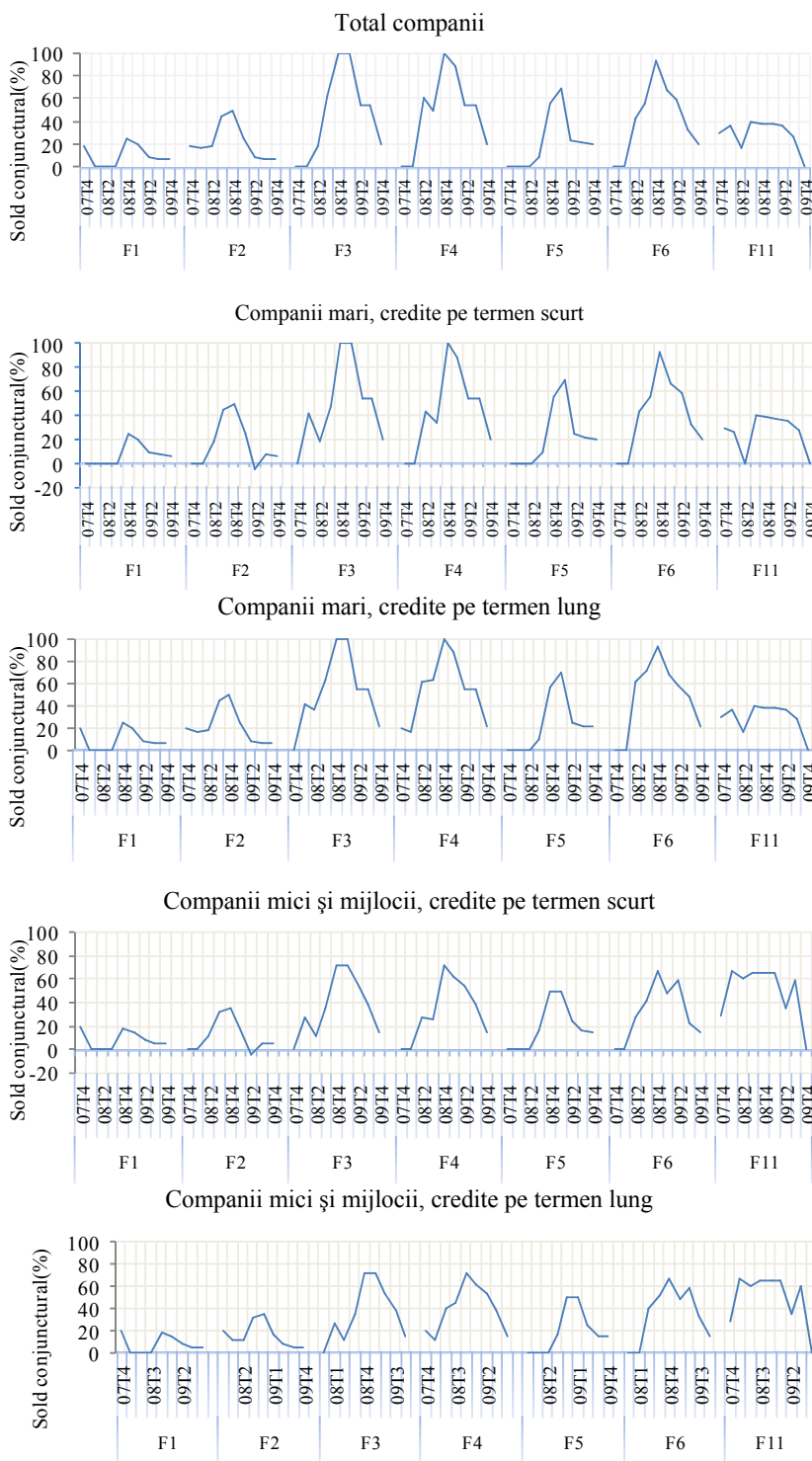
Grafic 1: Modificări ale standardelor de creditare

Notă: - valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprirea a standardelor de creditare
- valorile așteptate privesc atât standardele de creditare, cât și termenii creditării

Factorii principali care au condus băncile la modificarea standardelor de creditare sunt : (i) așteptările privind situația economică generală, (ii) riscul asociat industriei în care activează compania și (iii) riscul asociat colateralului/garanției solicitate (Grafic 2).

Grafic 2: Factori care au contribuit la modificarea standardelor de creditare

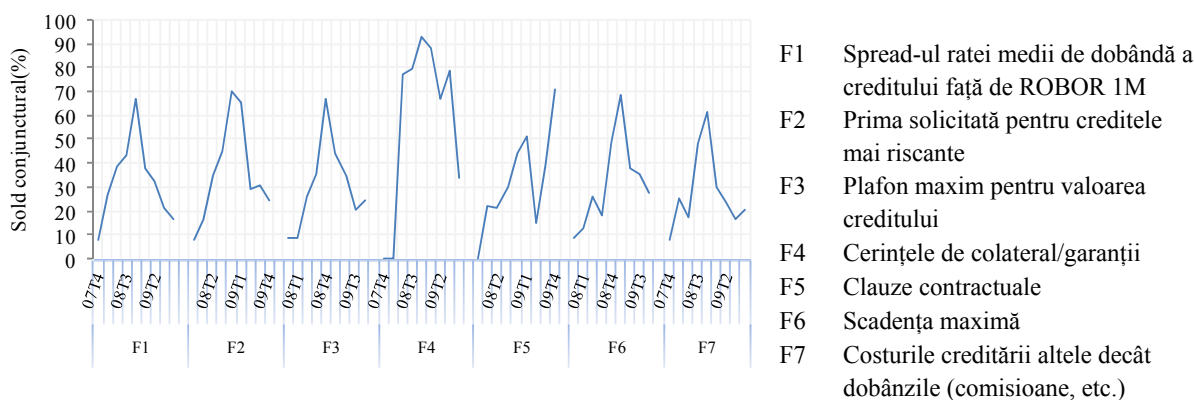
- F1 Situația actuală sau așteptată a capitalului băncii
- F2 Deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR
- F3 Așteptările privind situația economică generală
- F4 Riscul asociat industriei în care activează compania
- F5 Modificarea ponderii creditelor neperformante în portofoliul băncii
- F6 Riscul asociat colateralului/garanției solicitate
- F7 Riscul asociat unei creșteri/scăderi rapide și accentuate a prețurilor imobilelor (doar pentru creditele garantate cu ipotecă asupra imobilelor comerciale)
- F8 Presiunea concurenței din sectorul bancar
- F9 Presiunea concurenței din sectorul nebanca
- F10 Concurența cu alte surse de finanțare (piața de capital, acționariat etc.)
- F11 Alți factori

Notă: - valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare
 - factorii F7, F8, F9 și F10 nu au suferit schimbări

A2. Termenii creditării companiilor nefinanciare

Modificările aduse termenilor creditării au scăzut în amploare la nivelul sectorului bancar, cu o excepție (Grafic 3). Aproximativ 70 la sută din instituțiile de credit și-au îndreptat atenția asupra altor clauze contractuale, decât cele ce țin strict de costul, colateralul sau maturitatea finanțării. Acestea ar putea include clauze de natură calitativă sau condiționalități impuse pentru reînnoirea liniilor de credit și care pot face referire la performanța financiară viitoare sau relațiile cu alți creditori. Cerințele de colateral/garanții au fost reconsiderate de aproximativ 30 la sută din bănci.

Grafic 3: Modificarea termenilor contractelor de creditare

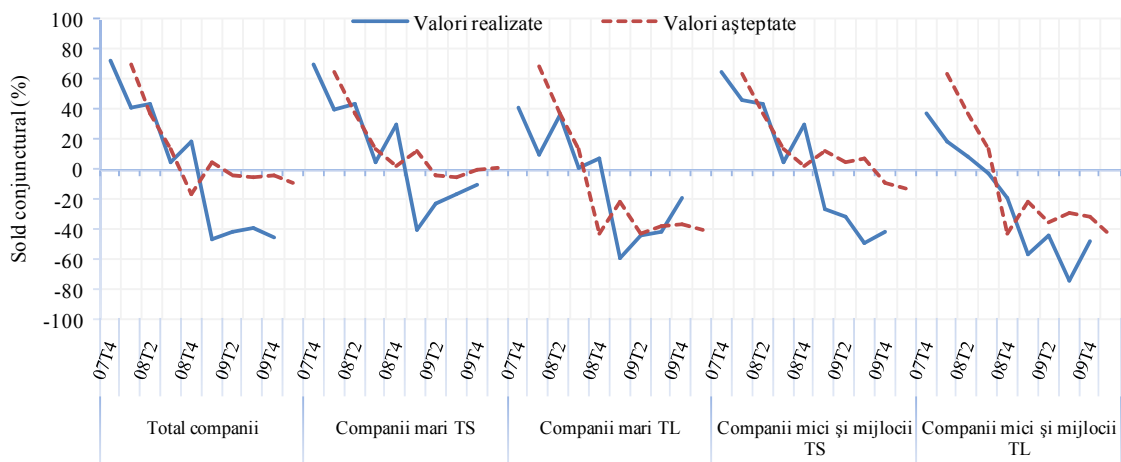
Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a termenilor de creditare

A3. Dinamica cererii de credite provenind de la companiile nefinanciare

La nivel agregat, cererea de credite noi se menține pe tendința de scădere moderată pe care s-a înscris la începutul anului 2009, în pofida așteptărilor de stopare a acestei evoluții (Grafic 4). Procentul net al băncilor care au semnalat din nou o restrângere a cererii de credite a fost de aproximativ 45 la sută. Băncile se așteaptă ca declinul cererii să se reducă în T1/2010.

În structură, primele semnale pozitive provin dinspre corporații. Cererea de credite pe termen scurt din partea acestora ar putea să fi atins minimul în T4/2009. Așteptările băncilor indică stoparea trendului negativ. În cazul IMM-urilor, tendința descrescătoare continuă, ușor mai pronunțat în cazul creditelor pe termen lung. Băncile anticipează că cererea de credite pe maturități îndelungate se va reduce și în T1/2010.

Grafic 4: Dinamica cererii de credite

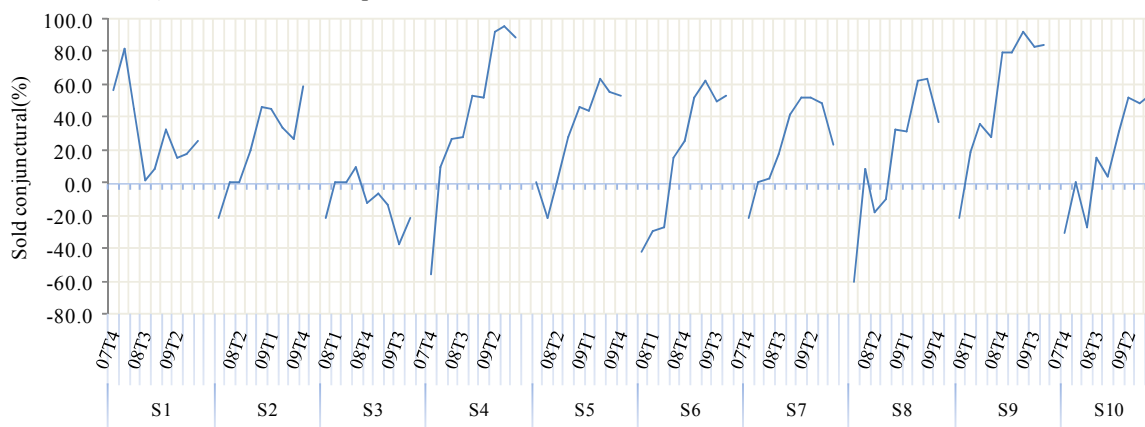

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o creștere a cererii de credite

A4. Evoluții ale riscului de credit asociat creditării companiilor nefinanciare

În opinia băncilor, riscul de credit este în creștere la nivelul întregii economii, cu excepția sectorului energetic (Grafic 5). Sectoarele economice cel mai puțin afectate sunt agricultura, transporturile și comunicațiile. Deteriorarea percepției de risc a fost importantă pentru toate celelalte sectoare de activitate, evidențiindu-se din nou construcțiile, tranzacțiile imobiliare și, mai recent, industria.

Grafic 5: Evoluția riscului de credit pe ramuri de activitate

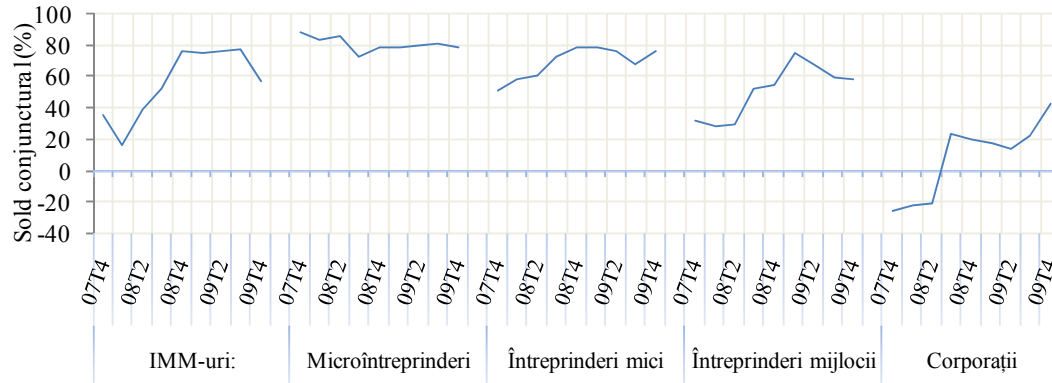

S1	Agricultura, piscicultură	S5	Comerț	S8	Intermediere financiară
S2	Industrie	S6	Turism	S9	Tranzacții imobiliare
S3	Energie	S7	Transport, comunicații, poștă	S10	Alte servicii
S4	Construcții				

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o creștere a riscului de credit

Evoluția riscului de credit în funcție de mărimea companiilor se diferențiază în continuare pe cele două categorii (Grafic 6). Semnalul mai puternic vine din zona corporațiilor, unde procentul net al băncilor care văd o înrăutățire a condițiilor acestora a depășit 50 la sută. În privința IMM-urilor, majorarea riscurilor este sesizată de aproximativ 60 la sută din creditori, situația prezentă la toate raportările în ultimul an.

Grafic 6: Evoluția riscului de credit pe tipuri de companii

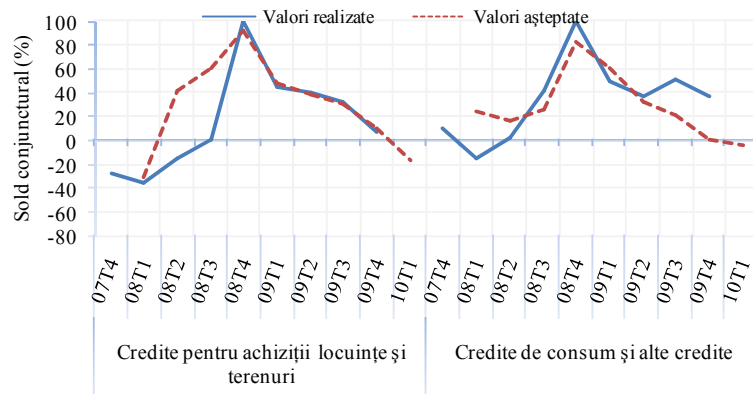
Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o creștere a riscului de credit

B. Creditarea populației

B1. Standardele de creditare a populației

Standardele de creditare a populației au înregistrat o evoluție diferențiată pe tipuri de credite. Procentul net al băncilor care au considerat necesară înăsprirea normelor de creditare la creditele de consum a rămas ridicat (45 la sută), deși anticipările indicau atenuarea tendinței. În cazul creditelor destinate achiziției de locuințe și terenuri, aportul de restrictivitate a fost scăzut la nivelul sectorului bancar (sub 10 la sută). Așteptările pentru T1/2010 indică o ușoară relaxare a standardelor pentru creditele imobiliare, pentru prima dată în aproape doi ani.

Grafic 7 - Modificarea standardelor de creditare a populației

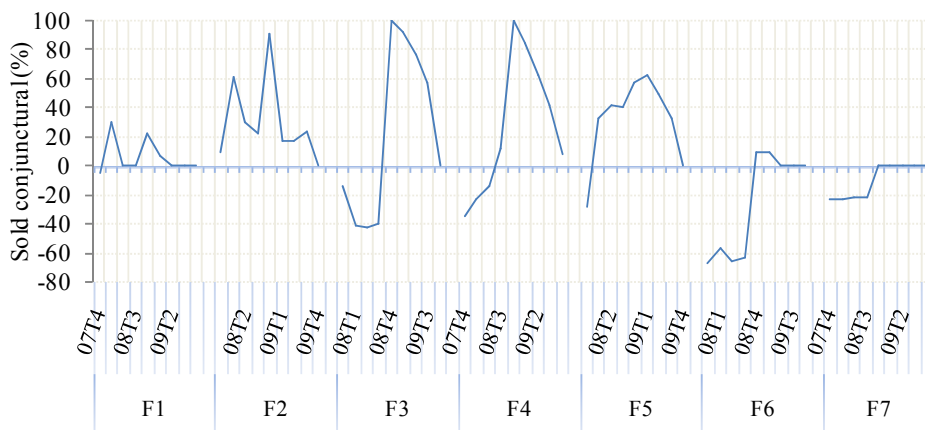

Notă: - valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare
- valorile așteptate privesc atât standardele, cât și termenii creditării

B2. Aspecte specifice creditării ipotecare (achiziția de locuințe și terenuri)

Factorii de influență a creditului ipotecar nu au mai contribuit la modificarea standardelor de creditare (Grafic 8). Posibil ca riscurile din această zonă să fi fost încorporate în înăsprirea anterioare ale standardelor de creditare.

Grafic 8 - Factori care au contribuit la modificarea standardelor de creditare

F1	Situația actuală sau așteptată a capitalului băncii dumneavoastră	F5	Modificarea ponderii creditelor neperformante pentru locuințe în portofoliul băncii
F2	Deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR	F6	Modificarea concurenței din sectorul bancar*
F3	Așteptările privind situația economică generală	F7	Modificarea concurenței din sectorul nebanca*
F4	Așteptările privind piața imobiliară (modificarea probabilității apariției unei creșteri/scăderi rapide și accentuate a prețurilor imobilelor)		

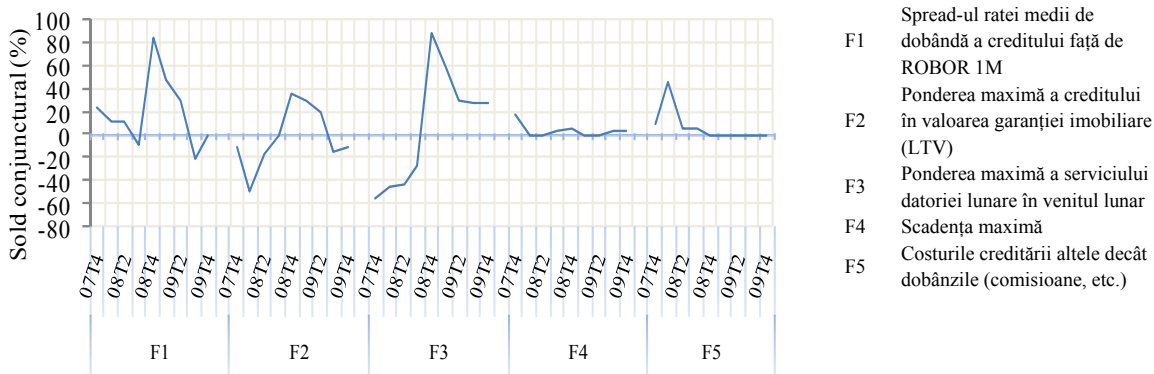
Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare

(i) Termenii creditării ipotecare

Tendința anterioară de relaxare a unor termeni ai creditării ipotecare (spread-ului ratei medii de dobândă a creditului față de ROBOR 1M și a ponderii maxime a creditului în valoarea garanției imobiliare) nu a fost confirmată în T4/2009 (Grafic 9). Singura preocupare pentru unele bănci (33 la sută) s-a manifestat în zona reducerii ponderii maxime a serviciului datoriei în venitul lunar, pe fondul deteriorării așteptărilor privind veniturile și șomajul.

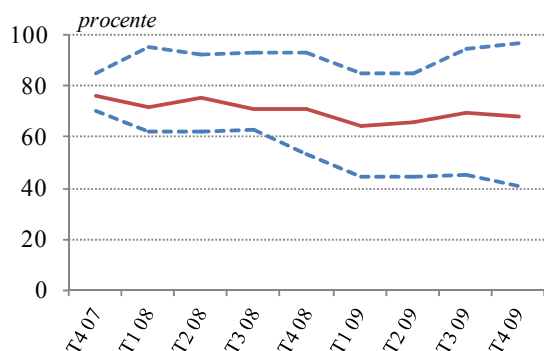
Nivelul mediu al LTV (ponderea creditului în valoarea garanției) pentru creditele ipotecare nou acordate a scăzut ușor (Grafic 10), dar plaja de variație la nivelul sectorului bancar s-a lărgit. Acest lucru evidențiază că politicile băncilor privind LTV devin mai puțin unitare, în încercarea de re-poziționare pe piața creditului ipotecar.

Grafic 9 – Termenii creditării ipotecare

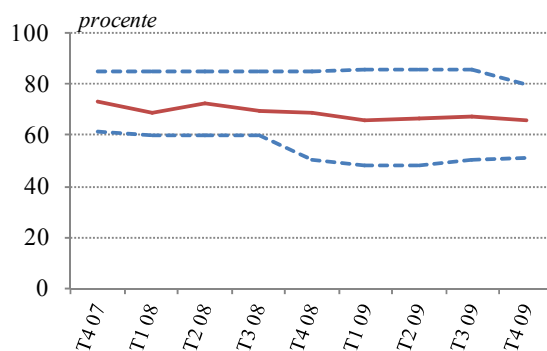

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a termenilor creditării

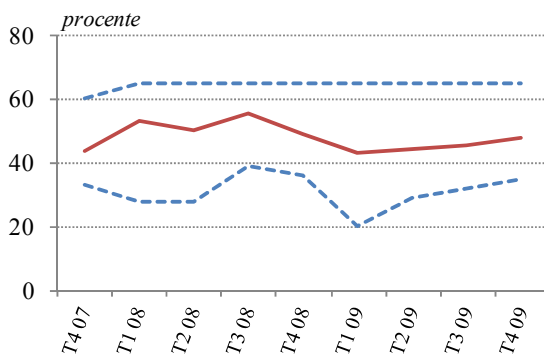
Grafic 10 – LTV - medie bănci și interval de variație la nivelul sistemului bancar pentru creditele nou acordate în trimestrul analizat

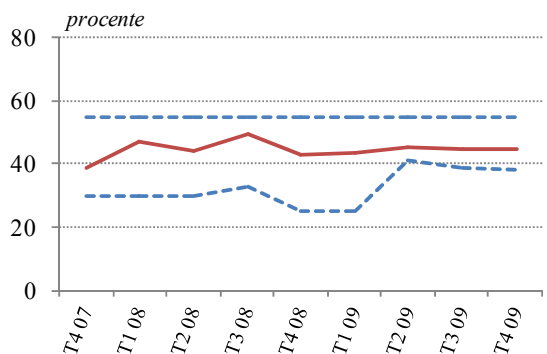
Grafic 11 – LTV - medie bănci și interval de variație la nivelul sistemului bancar pentru total credite acordate

Grafic 12 – Grad de îndatorare - medie bănci și interval de variație la nivelul sistemului bancar pentru creditele nou acordate în trimestrul analizat

Grafic 13 – Grad de îndatorare - medie bănci și interval de variație la nivelul sistemului bancar pentru total credite acordate

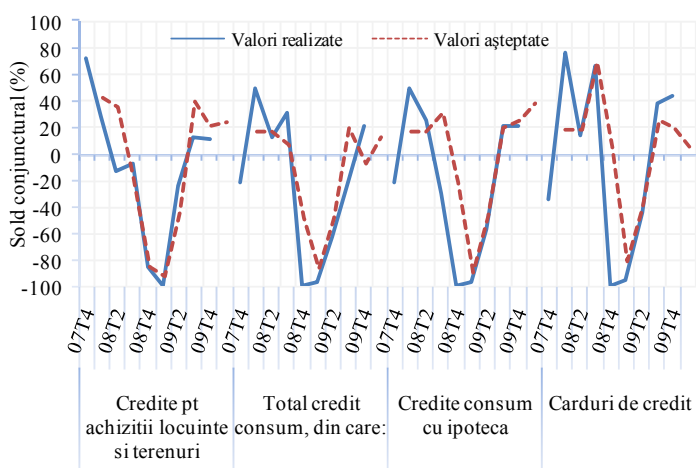

(ii) Evoluția cererii de credite ipotecare și a prețurilor la locuințe

Cererea de credite ipotecare s-a menținut aproximativ la nivelul din T3/2009 (Grafic 14). Situația economică incertă și evoluția pieței imobiliare alimentează caracterul preventiv al populației. Pentru T1/2010, așteptările băncilor rămân în teritoriul pozitiv, dar se situează pe o pantă descrescătoare.

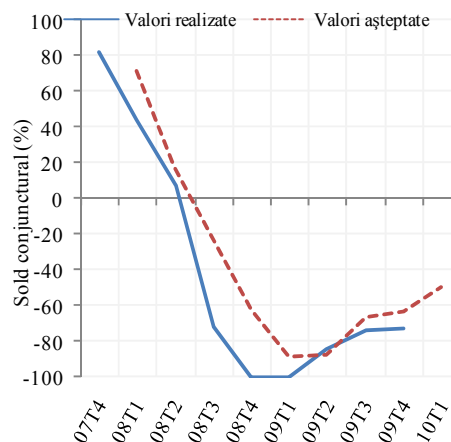
Piața imobiliară pare să nu fi ajuns în punctul de echilibru. Corecția prețului locuințelor a continuat în T4/2009, în linie cu așteptările băncilor (Grafic 15). Scăderea într-o oarecare măsură a prețului a fost evidențiată de aproximativ 70 la sută din instituțiile de credit. Băncile apreciază că aceste evoluții vor continua și în perioada următoare, dar cu o intensitate în scădere.

Grafic 14 – Modificarea cererii de credite

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o creștere a cererii de credite

Grafic 15 – Evoluția prețului locuințelor conform aprecierii băncilor

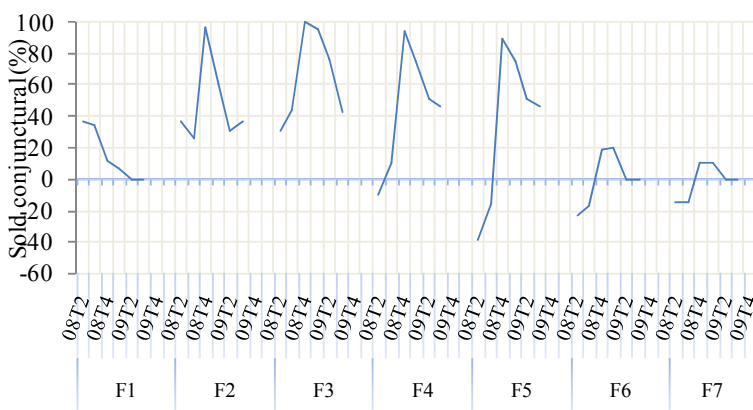

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o majorare a prețului locuințelor

B3. Aspecte specifice creditului de consum

Prudența băncilor vis-à-vis de creditul destinat consumului este alimentată, în egală măsură, de următorii factori: (i) riscul asociat bonității clienților, (ii) riscul asociat colateralului/garanțiilor, (iii) așteptările privind situația financiară a populației și (iv) deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR (Grafic 16).

Grafic 16 - Factori care au contribuit la modificarea standardelor de creditare

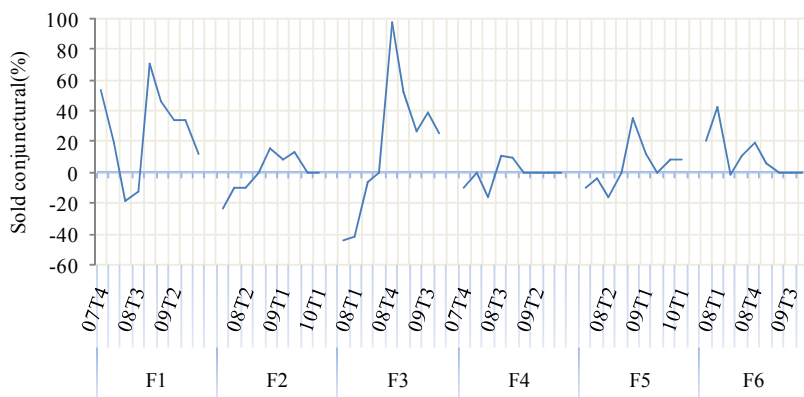
- F1 Situația actuală sau așteptată a capitalului băncii dumneavoastră
- F2 Deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR
- F3 Așteptările privind situația financiară a populației
- F4 Riscul asociat bonității clienților
- F5 Riscul asociat colateralului/garanțiilor
- F6 Modificarea concurenței din sectorul bancar*
- F7 Modificarea concurenței din sectorul nebancar*

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare

(i) Termenii creditului de consum

Înăsprirea ponderii maxime a serviciului datoriei lunare în venitul lunar este principala schimbare adusă termenilor creditului de consum, similar creditului ipotecar (Grafic 17). Au mai fost ușor înăspriți: (i) spread-ului ratei medii de dobândă a creditului față de ROBOR 1M și (ii) plafonului maxim pentru valoarea creditului. Celelalte clauze contractuale nu s-au modificat.

Grafic 17 - Termenii creditului de consum

- F1 Spread-ul ratei medii de dobândă a creditului față de ROBOR 1M
- F2 Avans minim
- F3 Pondere maximă a serviciului datoriei lunare în venitul lunar
- F4 Scadența maximă
- F5 Plafon maxim pentru valoarea creditului
- F6 Costurile creditării altele decât dobânzile (comisioane, etc.)

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a termenilor de creditare

(ii) Evoluția cererii de credit de consum

Cererea de credite de consum a intrat în T4/2009 pe teritoriu pozitiv, după ce a înregistrat scăderi succesive în ultimele patru trimestre (Grafic 14). Procentul net al băncilor care au perceput schimbarea este însă redus (sub 10 la sută). În structură, creșterea mai consistentă vizează cardurile de credit, în timp ce dinamica solicitărilor pentru creditele de consum garantate cu ipotecă a pierdut din intensitate. Așteptările băncilor pentru T1/2010 nu întrevăd o revigorare a cererii pentru creditele de consum.

Anexă

Sondajul este efectuat trimestrial de BNR în lunile ianuarie, aprilie, iulie și octombrie. Are la bază un chestionar (publicat în cadrul analizei din mai 2008) care este transmis primelor 10 bănci alese după cota de piață aferentă creditării companiilor și populației. Aceste instituții dețin aproximativ 80% din creditare.

Chestionarul este structurat în două secțiuni, urmărind distinct caracteristicile creditului către (A) companii nefinanciare și (B) populație. Întrebările vizează opiniile băncilor privind evoluția:

- standardelor de creditare (normele interne de creditare sau criteriile ce ghidează politica de creditare a instituțiilor de credit),
- termenilor și condițiilor de creditare (obligațiile specifice agreeate de creditor și debitor în contractul de credit încheiat, ex. rata dobânzii, colateralul, scadența etc.),
- riscurilor asociate creditării,
- cererii de creditare,
- altor detalii specifice creditării (așteptări privind prețul mediu pe metru pătrat al unei locuințe, ponderea serviciului datoriei în venitul populației, ponderea creditului în valoarea garanției imobiliare etc.).

Răspunsurile la întrebări sunt analizate din perspectiva **soldului conjunctural** (procent net).

În cazul întrebărilor care se referă la *standardele de creditare*, soldul conjunctural reprezintă diferența dintre procentul băncilor care au raportat înăsprirea standardelor și procentul băncilor care au raportat relaxarea acestora. Un sold conjunctural pozitiv semnalează că o proporție mai mare de bănci au înăsprit standardele de creditare, în timp ce un sold conjunctural negativ presupune că o proporție mai mare de bănci au relaxat standardele de creditare.

În cazul întrebărilor care se referă la *cererea de credite*, soldul conjunctural reprezintă diferența dintre procentul băncilor care au raportat creșterea cererii de credite și procentul băncilor care au raportat scăderea acestora. Un sold conjunctural pozitiv semnalează că o proporție mai mare de bănci au raportat creșterea cererii de credite, în timp ce un sold conjunctural negativ presupune că o proporție mai mare de bănci au raportat scăderea cererii de credite. Soldul conjunctural este calculat ținându-se cont de cota de piață a băncilor respondente. În mod similar sunt tratate răspunsurile și la celelalte întrebări, cu specificația că în notele graficelor sunt explicate valorile pozitive ale soldului conjunctural.

Opiniile acoperă evoluțiile din ultimele trei luni și așteptările privind următoarele trei luni.